

การรู้สารสนเทศ:

แนวคิด การศึกษาและวิจัยในประเทศไทยและ

กลุ่มประชาคมอาเซียน

1

ศาสตราจารย์ ดร. ชุติมา สัจจามันท์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

อดีตนายกสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

การรู้สารสนเทศ....คืออะไร?

- การรู้สารสนเทศ เป็นคำที่บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ นิยมใช้ แผลมาจากคำว่า information literacy (IL) และยังไม่มี ศัพท์บัญญัติคำนี้
- มีคำแปลภาษาไทยอื่นๆ เช่น ความรู้ทางสารสนเทศ ทักษะการใช้ ประโยชน์จากสารสนเทศ การรู้เท่าทันสารสนเทศ
- แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของ ประเทศไทย พ.ศ.2552-2556 แปลว่า รอบรู้สารสนเทศ
- กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554- 2563 ของประเทศไทย (ICT 2020) แปลว่า การรอบรู้ เข้าถึง สามารถ พัฒนาและใช้สารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ

- คำภาษาอังกฤษว่า information literacy เป็นที่รู้จักและกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในปัจจุบันโดยเฉพาะในแวดวงการศึกษา ศัพท์คำนี้ปรากฏใช้ครั้งแรกในสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ.1974 โดยพอล ซูร์คาวสกี (Zurkowski 1974) อดีตนายกสมาคมอุตสาหกรรมสารสนเทศ (Information Industry Association – IIA) และมีคำอธิบาย ในบริบทและมุมมองต่าง ๆ กัน
- ความสับสนของการทำความเข้าใจ และความกำกวมของ คำว่า การรู้สารสนเทศ ... ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
- การรู้สารสนเทศคืออะไร?

- เว็บเบอร์และจอห์นสตัน (Webber and Johnston 2000) ได้สังเคราะห์ความหมายของการรู้สารสนเทศจากแหล่งต่างๆ และสรุปความหมายร่วมของการรู้สารสนเทศคือ การรู้ความต้องการสารสนเทศ การรู้จักค้นหาสารสนเทศ การวิเคราะห์และเลือกแหล่งสารสนเทศ การประเมินสารสนเทศ การสังเคราะห์สารสนเทศและการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม

- Webber, S., & Johnston, B. (2000). *Information literacy: Definitions and Models*. Retrieved May 15, 2010 from <http://dis.shef.ac.uk/literacy/definitions.htm>.

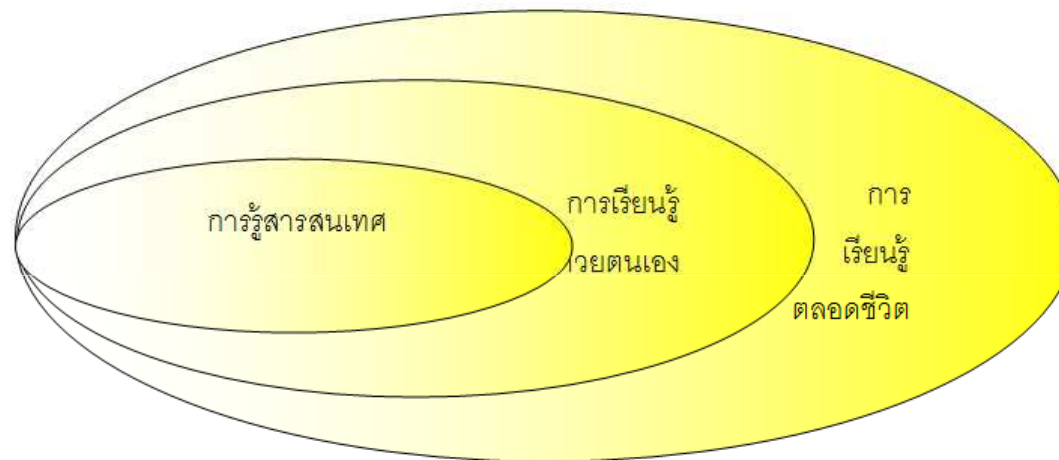
Put your thinking caps on!!

02/04/56

ที่มา : <http://mellott.wikispaces.com/Information+Literacy>

ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้สารสนเทศ กับการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

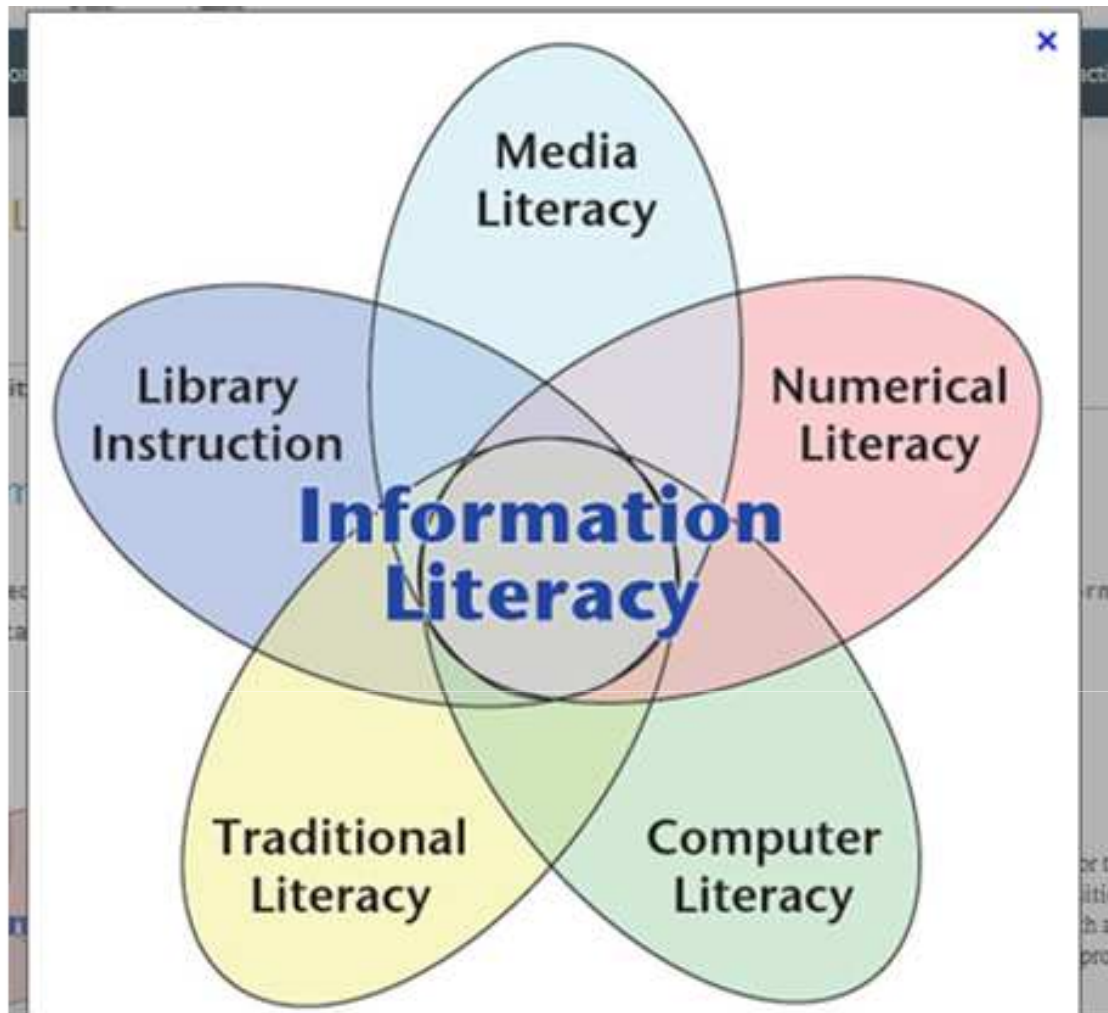
ภาพที่ 2 | ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้สารสนเทศและการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ที่มา: Bundy, A., ed. (2004). *Australian and New Zealand Information Literacy*

Framework: Principles, Standards and Practices. 2nd. ed. Adelaide: Australian and New Zealand Institute for Information Literacy, p. 4.

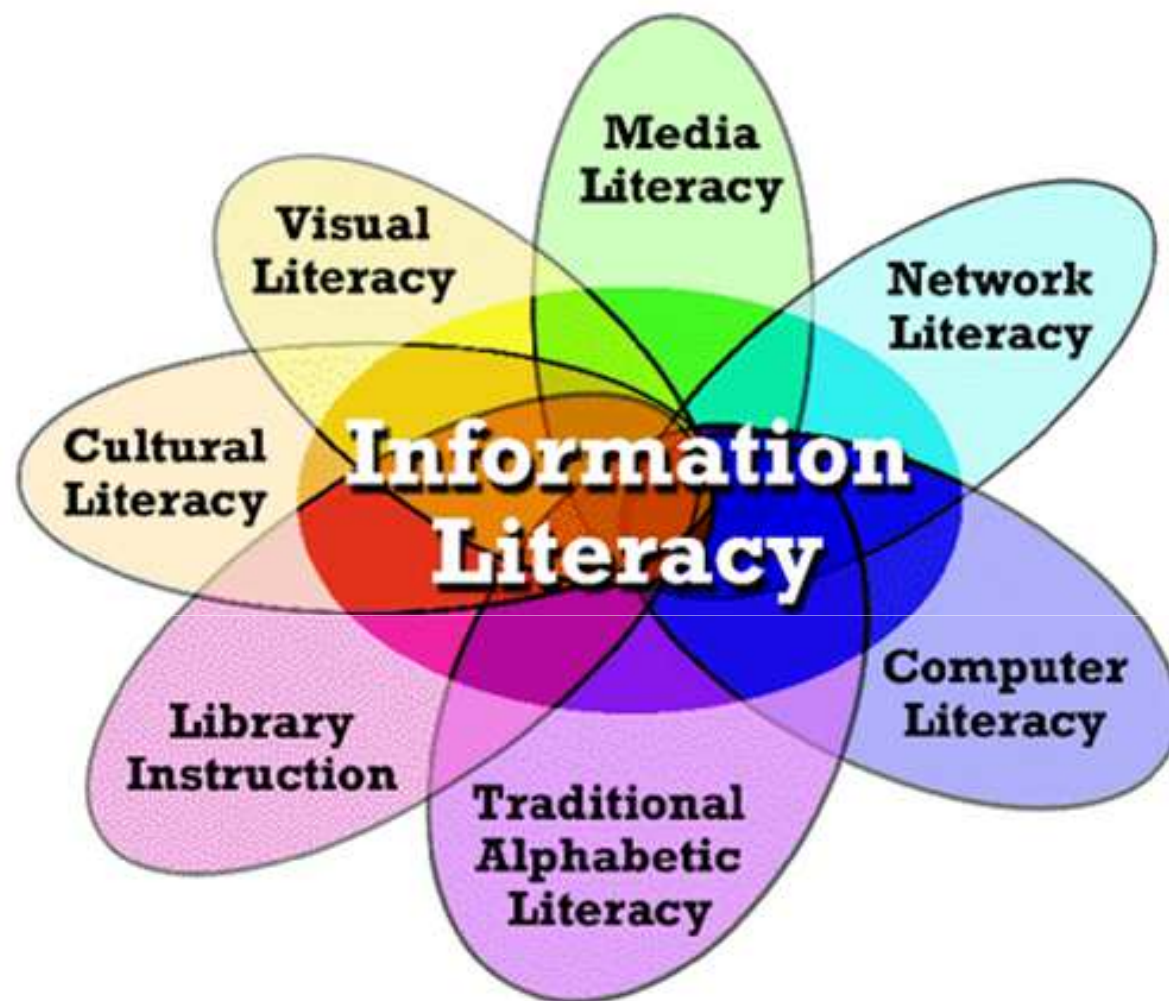
คำที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ

- การรู้สารสนเทศบูรณาการความรู้ ความสามารถและทักษะหลายด้าน ทั้งความรู้ความสามารถหรือทักษะแบบดั้งเดิม คือการอ่านออกเขียนได้ (traditional literacy) การรู้คอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน (computer literacy) การคำนวณ (numerical literacy) การรู้เท่าทันสื่อ (media literacy) การรู้เรื่องเครือข่าย (network literacy) การรู้เรื่องทัศนภาพ (visual literacy) การรู้วัฒนธรรม (cultural literacy) และการสอนเรื่องห้องสมุด (library instruction)
- การรู้สารสนเทศที่เจาะจงเฉพาะด้าน เช่น science information literacy, health information literacy, business information literacy

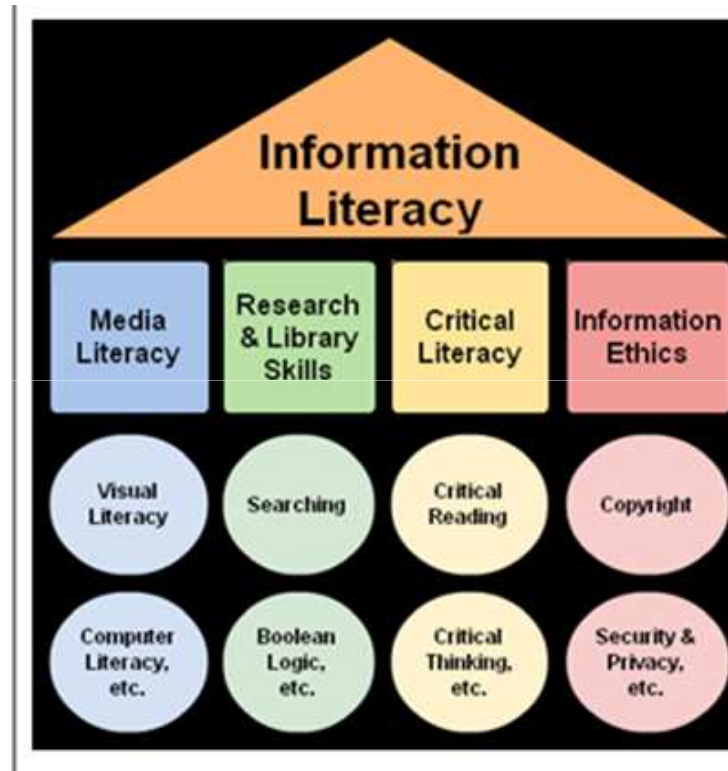
ภาพที่ 3 การรู้สารสนเทศกับการบูรณาการทักษะอื่นที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: <http://www.techtalk.ddsbschools.ca/doorway-to-information/skills-continuum.html>

ภาพที่ 4 การรู้สารสนเทศกับการบูรณาการทักษะอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม
ที่มา <http://librarynext.wordpress.com/category/information-literacy>

ทักษะที่เป็นฐานการรู้สารสนเทศ

ภาพที่ 5 ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ
ที่มา <http://infolit.org/wp-content/uploads/2011/10/IL-Umbrella.jpg>

ความจำเป็นของการรู้สารสนเทศ

- การท่วมท้นหรือการ”ทะลักทะลายน”ของสารสนเทศ (information explosion)
- ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสาร อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ การสื่อสารไร้พรมแดน โลกาภิวัตน์
- การปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ที่เน้นวิธีการเรียน (learning how to learn) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-directed learning) การแสวงหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่างๆ

- การรู้สารสนเทศเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในศาสตร์ทุกสาขาวิชา ทุกสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และทุกระดับการศึกษา(Association of College and Research Libraries, 2000)
- การรู้สารสนเทศเป็นข้อกำหนดพื้นฐานสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีส่วนร่วม ตามระบอบประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม การสร้างความรู้ใหม่ ซึ่งจำเป็น สำหรับความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจในอนาคต การเรียนรู้ตลอดชีวิต การ แก้ไขปัญหาในระดับโลก และการปกครองตนเอง (Australian Library and Information Association 2000)

*ALIA. (2001). *Statement on Information Literacy for all Australians.*

การรู้สารสนเทศในมุมมองและมิติทางการศึกษา

- การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว มีผลกระทบต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน ผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้
- โลกยุคดิจิทัลให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ไร้พรมแดนไร้ขีดจำกัด ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สถานที่และเวลา การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ทันการเปลี่ยนแปลงจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน การพัฒนาการศึกษา สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก

- การรู้สารสนเทศเป็นทักษะและสมรรถนะสำคัญของการเรียนรู้ โดยหลักคิดการเรียนรู้วิธีการเรียนซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นของบุคคลในศตวรรษที่ 21
- ภาคิเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (The Partnership for 21st Century Skills, 2011) กำหนดผลลัพธ์ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานความรู้ ทักษะ และความชำนาญ และความรู้ความสามารถพื้นฐานในเรื่องต่างๆ ครอบคลุม 1) **ความรู้เนื้อหาวิชาและประเด็นแนวคิดหลักของศตวรรษที่ 21** ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจ และการประกอบการ ความเป็นพลเมือง การรู้เรื่องสุขภาพ (health literacy) และความรู้พื้นฐานเรื่องสิ่งแวดล้อม (environmental literacy) 2) **ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม** ครอบคลุมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจ 3) **ทักษะสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี** ครอบคลุมการรู้สารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ การรู้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 4) **ทักษะชีวิตและอาชีพ** ครอบคลุมความยืดหยุ่น การปรับตัว ทักษะทางสังคมและข้ามวัฒนธรรม ผลิตผลและการตรวจสอบได้ ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ

- การรู้สารสนเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสังคม สารสนเทศช่วยให้บุคคลมีความสามารถค้นหา ค้นคืน จัดระบบ จำแนกแยกแยะ ประเมินสารสนเทศและใช้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจและการแก้ปัญหา (UNESCO, 2008)
- การรู้สารสนเทศจึงเป็นสมรรถนะหลักของทุกคน โดยเฉพาะต่อครูและนักเรียน และมีความสำคัญต่อการศึกษาที่มุ่งพัฒนา “ทักษะการเรียนรู้” การสร้างสรรค์การเรียนรู้ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต รัฐและสถานศึกษาทุกระดับ จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้เรียนให้เป็นผู้สารสนเทศ โดยเริ่มดำเนินการปูพื้นฐาน ตั้งแต่การศึกษาระดับต้นและต่อเนื่องจนถึงระดับอุดมศึกษา

การรู้สารสนเทศในบริบทประเทศไทย..ด้านนโยบาย

- **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรก**ของประเทศไทย มุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ไม่ปรากฏคำว่าสารสนเทศ แต่มีสาระสำคัญและแนวคิดที่ส่งเสริมบทบาทและความสำคัญของการรู้สารสนเทศ และความจำเป็นที่จะต้องสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้รู้สารสนเทศหรือบุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยการพัฒนาผู้เรียนให้เป็น**ผู้รักการอ่าน ใฝ่รู้ เกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้ เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและเรียนรู้ตลอดชีวิต** และการส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ

- กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ พ.ศ.2544-2553 ของประเทศไทย หรือ “IT 2010” โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศในฐานะเครื่องมือขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นการประยุกต์ใช้ในสาขาหลักที่เป็นเป้าหมายของการพัฒนาอย่างคำนึงถึงความสมดุลระหว่างภาคเศรษฐกิจและสังคมกลยุทธ์ การพัฒนาตามนโยบายนี้แบ่งเป็น 5 องค์กรประกอบใหญ่ ครอบคลุมกิจกรรมหลักในรายสาขา ซึ่งรวมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาด้านการศึกษา (e-Education)

- กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ ระยะ พ.ศ.2554-2563 ของประเทศไทย” หรือ “ICT 2020” มีวิสัยทัศน์สรุปได้ว่าประเทศไทยในปี 2563 จะมีการพัฒนาอย่างชาญฉลาด การดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมจะอยู่บนพื้นฐานของความรู้และปัญญา โดยให้โอกาสแก่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างเสมอภาค นำไปสู่การเติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน (Smart Thailand) และมีการกำหนดเป้าหมายหลัก ตัวชี้วัดและยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ ดังนี้

- เป้าหมายหลัก: 2. มีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ในปริมาณที่เพียงพอต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่เศรษฐกิจฐานบริการและฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ **ประชาชนมีความรอบรู้ เข้าถึง สามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างรู้เท่าทัน เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตประจำวัน** และบุคลากร ICT มีความรู้ ความสามารถและทักษะในระดับสากล
- ตัวชี้วัดการพัฒนา: ประชาชนไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 มีความรอบรู้ เข้าถึง สามารถพัฒนาและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างรู้เท่าทัน

- ยุทธศาสตร์การพัฒนา: ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาทุนมนุษย์ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิจรรย์ญาณและรู้เท่าทัน รวมถึงการพัฒนาบุคลากร ICT ที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญระดับมาตรฐานสากล
- เป้าหมาย: ผู้ประกอบการและแรงงานทั่วไป (general workforce) มีความรู้และทักษะในการใช้งาน ICT (ICT Literacy) มีความรอบรู้สารสนเทศ (information literacy) และสามารถใช้ ICT เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนธุรกิจและสร้างนวัตกรรมด้านสินค้าและบริการ

- กลยุทธ์และมาตรการ:
- *การพัฒนาในภาพรวม* : จัดทำ National ICT Competency Framework; National ICT Skill Certification Center
- *การพัฒนาความรู้ด้าน ICT แก่แรงงานและบุคคลทั่วไป* : สร้างโอกาสในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จาก ICT เพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างแรงงานในอนาคตที่มีความรู้และทักษะในการใช้ประโยชน์จาก ICT; ปรับปรุงเนื้อหาหรือหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมและมัธยมศึกษาโดยให้ความสำคัญกับทักษะ 3 ประการ คือ ICT literacy; Information literacy; และ Media literacy

- การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยมีหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดทำขึ้นสำหรับท้องถิ่นและสถานศึกษาใช้เป็นกรอบและทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ห้าด้านได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี

- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แม้ไม่ได้ปรากฏคำว่าการรู้สารสนเทศ แต่ปรากฏคำที่เกี่ยวข้องในด้านสมรรถนะของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งตัวชี้วัดซึ่งระบุสิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ และคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ในมาตรฐานการเรียนรู้ใน 8 กลุ่มสาระโดยปรากฏคำว่า การใฝ่เรียนรู้ การอ่าน การแสวงหาความรู้ การค้นหา การสืบเสาะหาความรู้ การสืบค้นข้อมูล การนำเสนอข้อมูล การเขียน การเขียนเรียงความ ย่อความ การเขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สืบค้นข้อมูลความรู้ การใช้กระบวนการเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือการเรียนรู้ การแก้ปัญหาการคิด วิเคราะห์ มีวิจารณญาณ การสื่อสารทางภาษา การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างมีประสิทธิภาพ การสรุป การนำเสนอ การพูด การเขียน การใช้สารสนเทศ การเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างมีคุณธรรม

- การศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (2554) กำหนดคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาต่าง ๆ ต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ (1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (2) ด้านความรู้ (3) ด้านทักษะทางปัญญา (4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบและ (5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

การเรียนการสอนการรู้สารสนเทศในประเทศไทย

- การสอนเป็นรายวิชาหรือเป็นเนื้อหาโดยเฉพาะและมีชื่อต่าง ๆ กันแตกต่างกันไปตามสถาบัน เช่น การค้นคว้าและเขียนรายงาน ทักษะการเรียนรู้ การใช้ห้องสมุด และมีทั้งรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือก หน่วยกิต 1-2 หน่วยกิต
- การสอนในวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น ภาษาไทย เทคโนโลยีสารสนเทศ
- การบูรณาการการรู้สารสนเทศในการเรียนการสอนรายวิชา ทั้งวิชาที่เน้นเนื้อหาวิชาการความรู้เป็นหลัก และวิชาที่เน้นทักษะการปฏิบัติ
- การสอนออนไลน์ให้ศึกษาด้วยตนเอง โดยจัดทำบทเรียนออนไลน์เรื่องการรู้สารสนเทศเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ของห้องสมุด
- การจัดปฐมนิเทศ อบรม การจัดกิจกรรมของห้องสมุด
- ผู้สอนเป็นอาจารย์ ครูบรรณารักษ์ อาจารย์ร่วมกับบรรณารักษ์

การวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศในประเทศไทย

- มีงานวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศโดยอาจารย์ บรรณารักษ์และวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ของนักศึกษาระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในสาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์และสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการศึกษา
- งานวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นการวัดระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษากำหนดขอบเขตการศึกษา เช่น **กลุ่มประชากร** ระดับการศึกษาปริญญาตรี/ปริญญาโท รวมทั้งประชาชน **สาขาวิชา** เช่น พยาบาล/ ครุศาสตร์/ธุรกิจ **ชั้นปี** เช่น ปีที่ 1 หรือทุกชั้นปี **สถาบัน** เช่น มหาวิทยาลัยแห่งใดแห่งหนึ่ง หรือหลายแห่ง **ระบบการศึกษา** นักศึกษาระบบมีชั้นเรียน และระบบเปิด/ระบบทางไกล และกำหนดขอบเขตหลายลักษณะผสมผสานกัน
- งานวิจัยการรู้สารสนเทศตามมาตรฐานหรือมิติใดมิติหนึ่งของการรู้สารสนเทศ เช่น การแสวงหาสารสนเทศ การเข้าถึงสารสนเทศ การค้นคืนสารสนเทศ

- ประเด็นงานวิจัยอื่นๆเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศ เช่น การสอนการรู้สารสนเทศ การพัฒนาสื่อการสอนการรู้สารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานตัวชี้วัด การรู้สารสนเทศ การพัฒนารูปแบบ/ยุทธศาสตร์ การพัฒนาผู้รู้สารสนเทศ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรู้สารสนเทศ บทบาทของผู้สอนและบรรณารักษ์
- มาตรฐานที่นิยมใช้ในการวัดการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา *Information Literacy Competency Standards for Higher Education* ของ Association of College and Research Libraries. ของนักเรียน ใช้ Eisenberg and Berkowitz's *Big 6 Model*

- งานวิจัยเรื่องการพัฒนามาตรฐานการรู้สารสนเทศและยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียนไทยให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ (ชุตินา สัจจามันท์ 2553) ได้รับการนำเสนอในการประชุมระดับนานาชาติของIFLA และได้รับคัดเลือกให้แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสด้วย รวมทั้งเผยแพร่เป็นภาษาไทยในวารสารวิจัยของสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ

(<http://conference.ifla.org/past/ifla77/199-sacchanand-en.pdf>)

18 August 2011 10:45 - 12:45 | Room: Grand Salon B | SI

Congress track 5: Ideas, innovations, anticipating the new.

- **[Design and evaluation of Library SMS Services: a case study of the Oriental Institute of Technology \(OIT\) Library in Taiwan](#)**

Translations: [Français]

CHUN-YI WANG (Oriental Institute of Technology, Taipei, Taiwan, China), HAO-RENKE (Graduate Institute of Library and Information Studies, National Taiwan Normal University, Taipei, Taiwan, China) and WEN-CHEN LU (Oriental Institute of Technology, Taipei, Taiwan, China)

- **[Reference 2.0 in action: an evaluation of the digital reference services in selected Philippine academic libraries](#)**

MARIAN S. RAMOS (University of the Philippines Diliman, Quezon City, Philippines) and CHRISTINE M. ABRIGO (De La Salle University, Manila, Philippines)

- **[Developing strategies to create information literate Thai students](#)**

Translations: [Français]

CHUTIMA SACCHANAND (Sukhothai Thammathirat Open University, Bangkok, Thailand)

- **[Current status and future prospects: a survey of the application of Web 2.0 in Hong Kong school libraries](#)**

LEO F. H. MA (New Asia College Ch'ien Mu Library, The Chinese University of Hong Kong, Hong Kong, China)

- **[Building an information culture virtually in Asia and Oceania](#)**

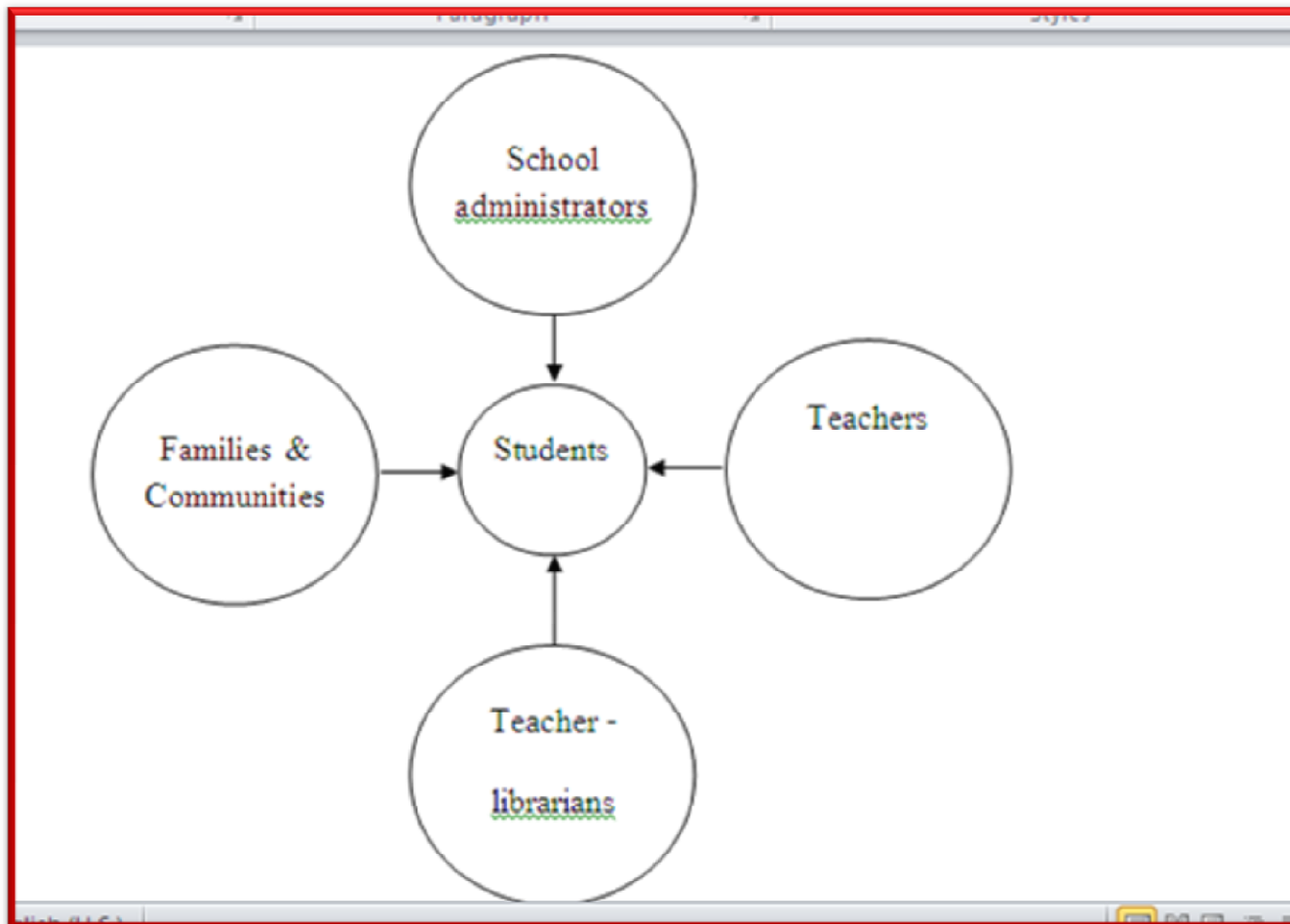
KIMBERLY PARKER ((Health InterNetwork Access to Research Initiative (HINARI), World Health Organization (WHO) Geneva, Switzerland)

มาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับนักเรียนไทย

จากผลการวิจัย

- มาตรฐานที่ 1 นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของสารสนเทศในการเรียนรู้และการดำรงชีวิต
- มาตรฐานที่ 2 นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งสารสนเทศ รู้วิธีและใช้เครื่องมือค้นหาสารสนเทศ
- มาตรฐานที่ 3 นักเรียนสามารถวิเคราะห์ ประเมิน และเลือกสารสนเทศที่ต้องการ
- มาตรฐานที่ 4 นักเรียนสามารถรวบรวม จัดระบบ สังเคราะห์ และใช้สารสนเทศ
- มาตรฐานที่ 5 นักเรียนสามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปใช้สร้างความรู้
- มาตรฐานที่ 6 นักเรียนมีจริยธรรม เคารพกฎหมายและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศ

ยุทธศาสตร์การพัฒนานักเรียนผู้รู้สารสนเทศ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Mass Media

government /
related ministries

local administrations /
educational sub-district areas

schools

families / community

การศึกษาและวิจัยการรู้สารสนเทศ ประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน

- องค์การระหว่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศในประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน โดยเฉพาะ องค์การยูเนสโก (UNESCO) และ สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน หรืออิลฟ่า (International Federation of Library Associations and Institutions)
- IFLA มี Section on Information Literacy มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชุมทางวิชาการ เสนอเอกสารและงานวิจัย การสัมมนา ฝึกอบรม การจัดนิทรรศการ การจัดพิมพ์เผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเว็บไซต์ และการวิจัย

- UNESCO ส่งเสริมการรู้สารสนเทศผ่านโครงการ Information for All Programmes และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้
 - พัฒนาและส่งเสริมการสร้างพื้นฐานทางทฤษฎีการรู้สารสนเทศ
 - สนับสนุนการสร้างแนวร่วมระหว่างประเทศทางด้านการรู้สารสนเทศ
 - สนับสนุนให้ประเทศต่างๆกำหนดนโยบายการรู้สารสนเทศ
 - พัฒนาบุคลากรด้านการรู้สารสนเทศ
 - ติดตามการพัฒนาสังคมการรู้สารสนเทศ

กรณีศึกษาผลงานที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของประชาคม อาเซียน

สำนักงานยูเนสโก กรุงเทพมหานคร ร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เช่น

- โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ Regional Workshop on School Library Services in Southeast Asia (2003)
- โครงการ Development of Information Literacy Through School Libraries in Southeast Asia (2004-2005) สำรวจสภาพการศึกษาการรู้สารสนเทศของประเทศในภูมิภาคนี้และจัดทำแผนกิจกรรมเสนอแนะเพื่อเพิ่มบทบาทห้องสมุดโรงเรียนในการพัฒนาชุมชนผู้รู้สารสนเทศ
- การฝึกอบรมทักษะการรู้สารสนเทศแก่บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียน กทม และบรรณารักษ์ห้องสมุดประเทศลาว

สภาพการรู้สารสนเทศของประเทศกลุ่มประชาคมอาเซียน

- ประเทศที่มีผลงานเชิงประจักษ์โดดเด่น คือ สิงคโปร์ และ มาเลเซีย
- ประเทศต้องการการพัฒนา คือ พม่า ลาว กัมพูชา และเวียดนาม
- มีความแตกต่างหลากหลายในเรื่องนโยบายและการปฏิบัติ
- มีความสับสนระหว่าง การรู้สารสนเทศ กับ สมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ยังไม่มีนโยบายที่ปรากฏคำว่า การรู้สารสนเทศโดยตรง (ยกเว้นประเทศสิงคโปร์) แต่มีแนวคิดปรากฏรวมอยู่ในนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ให้ความสำคัญการรู้สารสนเทศของกลุ่มนักศึกษาอุดมศึกษา กลุ่มนักเรียนขั้นพื้นฐานยังมีไม่มาก ประเทศสิงคโปร์และมาเลเซียให้ความสำคัญการรู้สารสนเทศของทุกกลุ่ม

- รูปแบบการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ มีหลากหลาย เช่น การประชุมพิเศษ การนำชม การจัดอบรมเฉพาะเรื่อง การสอนเป็นรายวิชา การรู้สารสนเทศโดยตรง การบูรณาการในเนื้อหาวิชา
- การสอนโดยผู้สอน บรรณารักษ์ และความร่วมมือกันระหว่างครู/อาจารย์ผู้สอนและบรรณารักษ์ และการสอนโดยบทเรียนออนไลน์ (eLearning)
- การรู้สารสนเทศพัฒนามาจากการให้การศึกษาผู้ใช้ (user education) โดยห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบทบาทแต่ประเทศส่วนใหญ่ยังมีบทบาทน้อย
- Interestingly, within the regions of South and *Southeast Asia*, Information Literacy “ as a concept has not taken roots in majority of the countries in the region”(Wijetunge 2005, 31)

- การศึกษางานวิชาการที่ตีพิมพ์เรื่องการรู้สารสนเทศในวารสารวิชาการในฐานข้อมูล Web Of Science (WOS) ช่วง ค.ศ. 1999- 2009 (Aharony, Nana 2010) พบว่าประเทศที่มีผลงานการศึกษา คำนวณวิจัยมากที่สุดคือ สหรัฐอเมริกา 1,065 บทความ (ร้อยละ 54.06) กลุ่มประเทศในอาเซียนเรียงลำดับดังนี้ **สิงคโปร์** จำนวน 9 บทความ (ร้อยละ 0.45) ฟิลิปปินส์ จำนวน 2 บทความ (ร้อยละ 0.10) และในจำนวนเท่ากัน อินโดนีเซีย มาเลเซียและไทย จำนวน 1 บทความ (ร้อยละ 0.05)

○ ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ ของประเทศส่วนใหญ่ในประชาคมอาเซียน

- ประชาชนอ่านหนังสือน้อย มีพฤติกรรมการคัดลอก ขาดทักษะการประเมินคิดวิเคราะห์
- ทรัพยากรห้องสมุดขาดแคลน ห้องสมุดไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้และไม่ได้มีบทบาทในเรื่องการรู้สารสนเทศ
- ครู/บรรณารักษ์มีปัญหาความรู้ ความเข้าใจการรู้สารสนเทศและขาดสมรรถนะการรู้สารสนเทศ
- รูปแบบและเทคนิคการสอนของครูผู้สอนเน้นเนื้อหา และขาดความสนใจ/ความตระหนัก/ความสามารถบูรณาการการรู้สารสนเทศ
- ผู้บริหารขาดความรู้ ความเข้าใจและเห็นว่าการรู้สารสนเทศเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือหลักสูตร

สาธารณรัฐสิงคโปร์

- เป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศในโลกที่มีนโยบายสารสนเทศอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง และมีเป้าหมายพัฒนาการรู้สารสนเทศของประชาชนชาวสิงคโปร์ทุกคน
- IT 2000 (1992) – Intelligent Island
- Library 2000 (1994) - ปรับระบบการบริการห้องสมุดประชาชน
- Master plan for IT education (1997) --ปฏิรูประบบการศึกษา ให้ความสำคัญกับการรู้สารสนเทศ เปลี่ยนหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาสู่การเรียนรู้แบบโครงงาน การสร้างนักคิดสร้างสรรค์ การฟังเรื่องการการรู้สารสนเทศในหลักสูตร และในรายวิชา เช่น ภาษา การอ่าน

- Information Literacy Programme (ILP) (1998)
- Information Literacy Guidelines (Languages and Library Branch of the Curriculum Planning and Development Division, Ministry of Education ,1997)

- Master Plan for IT in Education (MP1, MP 2)

- MoE Integrated Library Network System(MERLIN),

- Proposed IL 6+3 model

- มีการจัดทำ National Information Literacy Survey for Singapore Schools 2010

ILP มุ่งส่งเสริมการรู้สารสนเทศในฐานะเป็นทักษะการเรียนรู้ ตลอดชีวิต สำหรับประชาชนชาวสิงคโปร์ทุกคน โดยหอสมุดแห่งชาติสิงคโปร์ (National Library Board –NLB) ดำเนินการ จำแนกเป็น 3 โครงการย่อย

- Be information smart เป็นการให้การศึกษาผู้ใช้สำหรับนักเรียนและประชาชน
- Basic Information Literacy (BILT) m Training การฝึกอบรมการรู้สารสนเทศขั้นพื้นฐาน สำหรับเป็นเครื่องมือในการวิจัย
- InfoPaths เป็นเส้นทางสำหรับสารสนเทศ สำหรับบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน บุคคลทั่วไป เน้นการค้นคว้าจากอินเทอร์เน็ตและการรู้สารสนเทศ

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและให้การศึกษาการรู้สารสนเทศแก่ผู้ใช้

มาเลเซีย

- National IT Agenda (NITA) (National IT Council, 1996)
Chaired by PM
- National IT Framework ตั้งเป้าหมายว่า ค.ศ.2000
ประชาชนมาเลเซียทุกคนเป็นผู้รู้สารสนเทศและมีทักษะจำเป็น
สำหรับแรงงานความรู้ แต่เน้น IT มากกว่า IL
- Malaysian Smart Schools นำพาไปสู่เป้าหมายการรู้
สารสนเทศในโรงเรียน
- Malaysian Smart School Conceptual Blueprint ไม่มีคำว่า
การรู้สารสนเทศโดยตรง แต่มีแนวคิดนี้ปรากฏ

- Reading Promotion Policy โดยหอสมุดแห่งชาติมีบทบาทสำคัญโดยมี การส่งเสริมการรู้สารสนเทศควบคู่กับเรื่องการอ่าน
- มีความพยายามพัฒนา วาระการรู้สารสนเทศแห่งชาติ National IL Agenda (NILA) และ มาตรฐานสมรรถนะการรู้สารสนเทศแห่งชาติ (National Information Literacy Competency Standard)

ขอบคุณค่ะ